

בס"ד. משיחות לילות ד' ה' ו' ושבט קודש תרומה ה'תשנ"ב.

— תרגום מאידית —

אב היא רק בכדי להפכו מחשוכא לנהורא וממיררו למיתקן⁵.

ומכיון שזה נפעל ע"י "מרבין בשמחה" ו"בריא מזלי" בחודש אדר, שמהפך גם את ה"ממעטין בשמחה" ו"ריע מזלי" בחודש אב — מובן, שע"ז מיתוסף עוד יותר שמחה באדר — נוסף להשמחה מצ"ע בטוב הנראה והנגלה, גם השמחה מזה שמהפכים אז את הענינים הבלתי רצויים (שגורמים ל"ממעטין בשמחה"), באופן שנעשה "ועשה לי מטעמים" לשון רבים⁶, הן "ממאכלים ערבים ומתוקים" (מרבין בשמחה באדר מצ"ע) והן "מדברים חריפים או חמוצים רק שהם מתובלים ומתוקנים היטב עד שנעשו מעדנים להשיב הנפש" (האתהפכא דעניני אב לנהורא ולמיתקן).

[ועפ"ז יומתק זה שהציווי להרבות בשמחה מובא דוקא במס' תענית, בסוגיא המדברת אודות הירידה דחודש אב, כולל מיעוט השמחה שבו].

וע"ז מיתוסף עוד יותר בהפתיחה בברכה — ברכה בכל הענינים, גם בהפיכת כל הענינים של היפך, לברכה ושמחה.

עד לברכה הכי עיקרית — בענין שהזמן גרמא — ברכת הגאולה

א. פותחין בברכה¹. ובפרט בעמדנו בתחילת ובהכניסה לחודש אדר, כשישנו הציווי והדין² ש"משנכנס אדר מרבין בשמחה", ובחודש זה "בריא מזלי"³ דישאל. במילא מובן שבנ"י מתברכים אז במיוחד בברכות.

יתירה מזו: איתא בגמרא⁴ "כשם שמשנכנס אב ממעטין בשמחה כך משנכנס אדר מרבין בשמחה", "הלכך בר ישראל דאית ל"י דינא בהדי נכרי לישתמיט מינ"י באב דריע מזלי" ולימצי נפשי' באדר דבריא מזלי". ולכאורה: מהו תוכן ההשוואה בגמרא "כשם שמשנכנס אב ממעטין כו' כך משנכנס אדר מרבין כו'", לכאורה ה"ז ממעיט את גודל השמחה בחודש אדר!

וי"ל, דאדרבה: לשון חז"ל "כשם שמשנכנס אב ממעטין בשמחה כך משנכנס אדר מרבין בשמחה" בא ללמד, שמיעוט השמחה בחודש אב הוא באותו תוכן של ריבוי השמחה בחודש אדר ("כשם .. כך"). שכן כוונת ותכלית מיעוט השמחה בחודש

(1) ע"פ פתיחת אגרת הראשונה באגה"ק שבתניא. וראה לקו"ש חכ"ד ע' 641 בהערה.

(2) תענית כט, סע"א. הובא להלכה במג"א או"ח סו"ס תרפו (וראה לקו"ש ח"א ע' 338 בהערה. שיחת ש"פ תרומה תנש"א הערה 2 (התועדויות תנש"א ח"ב ע' 300). וש"ג).

(3) תענית שם, ריש ע"ב.

(4) שם, א"ב.

(5) ראה זח"א ד, א.

(6) תולדות כז, ז.

(7) תניא פכ"ז.

מדוע מתחילה תרומת המשכן דוקא ב"זהב"¹²?

נוסף לכללות השאלה, שהדברים היו צריכים להכתב בסדר מן הקל אל הכבד, לא זו אף זו¹³ — הרי בנדוד לכאורה מתאים סדר זה עוד יותר: מכיון שכאן מדובר אודות נדבת המשכן — שהיא חובת כל בני כל אחד לפי נדבת לבו ("ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו גו"¹⁴), ובפשטות היו בבני חילוקים בין דל ועשיר¹⁴, ובנדבת המשכן "לא היתה יד כולם שוה בה"¹⁵ — הרי לכאורה הי' מתאים להתחיל בדברים — כסף או נחושת — שהם מצויים יותר אצל כל בני, דברים שבהם הם משתווים יותר, ולאחר מכן למנות זהב ששייך בעיקר אצל יהודים עשירים יותר.

ע"ד שמצינו בסדר הנדבות שלאח"ז — שכל הענינים (מלבד זהב בתחלה) הם בהתאם למצב המנדבים: בתחילה באים זהב כסף ונחושת, ששלשתם היו אצל (רוב¹⁶) בני, וכל

האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, כשתהי' שלימות השמחה — "או ימלא שחוק פינו"¹⁸, ושלימות ד"בריא מזלי" דבנ", ושלימות דאתהפכא חשוכא לנהורא ומרירו למיתקו.

ב. התחלת חודש אדר חלה — בכ"כ (שנים) בשבוע דפרשת תרומה.

וע"פ הידוע⁹ שלמועדי השנה יש שייכות לפרשיות התורה בהם הם חלים, צריך להבין השייכות דחודש אדר — "משנכנס אדר מרבין בשמחה", וכ"שבריא מזלי" של ישראל — לפרשת תרומה.

ונוסף להשייכות לכללות חודש אדר, צ"ל לזה שייכות גם להחידוש בקביעות דחודש אדר בשנה זו:

(א) להיותה שנה מעוברת ישנם בשנה זו שני אדרים. וכעת — כשקורין בתורה פ' תרומה — נמצאים בתחילת חודש אדר ראשון.

(ב) הימים דראש-חודש אדר ראשון (שהראש כולל בתוכו ומנהיג את כל ימי החודש¹⁰), חלו בימי ג' וד' בשבוע.

ג. ויובן בהקדים דיוק בפרשתנו:

בציווי הקב"ה שבהתחלת פרשתנו — "ויקחו לי תרומה גו" וזאת התרומה אשר תקחו מאתם זהב וכסף ונחושת גו"¹¹ — ידועה השאלה:

(12) ראה בחיי וראב"ע ריש פרשתנו. ועוד.

(13) ראה דברי שאול עה"ת כאן.

(14) כמפורש בר"פ תשא בהציווי דתרומת שקלים (שנאמר ביחד עם הציווי (בר"פ תרומה) "ויקחו לי תרומה גו", "ג' תרומות נאמרו כאן כו" (פרש"י שם, ב)) — "העשיר לא ירבה והדל לא ימעט". וראה גם כלי יקר פרשתנו כה, ג, שבתרומת המשכן לא היו כולם שוים בה כי אם איש לפי עשרו.

ולהעיר ממכילתא ופרש"י עה"פ בר"פ משפטים "כי תקנה עבר עברי" — "מיד ב"ד שמכרוהו בגנבתו כמו שנאמר אם אין לו ונמכר בגניבתו". אבל ראה לקו"ש חט"ז ע' 253.

(15) פרש"י תשא ל, טו.

(16) ראה ראב"ע שם: "ברוב הקהל נמצא".

(8) תהלים קכו, ב. וראה ברכות לא, א.

(9) של"ה חלק תושב"כ ר"פ וישב (רצו, א).

(10) ראה לקו"ת דרושים לר"ה נח, סע"א. ובכ"מ.

(11) פרשתנו כה, ב"ג.

(המצריים, ובמילא אצל) בנ"י יותר כסף (ונחושתי) מזהב, כי דבר יקר יותר (זהב) ישנו מעט בכמות (ואדרבה: משום כך הוא יקר). ובה גופא (בעשירות) היו חילוקים בבנ"י גופא, כנ"ל.

יתירה מזו: נוסף לכך שלבנ"י הי' יותר נחושת מכסף ויותר כסף מזהב — הרי גם למשכן נדבו בנ"י כסף ונחושת יותר מזהב, כמפורש ברמב"ן²⁷ "וכל איש אשר הניף תנופת זהב לא היו רבים כמרימי הכסף והנחושת ולא היתה הרמת הזהב מרובה ככסף והנחושת". והטעם בפשטות ע"ז הוא גם, כי לעשיית המשכן וכליו הוצרכו ליותר כסף ונחושת מזהב (כמסופר בפרטיות בפ' פקודי²⁸).

שעפ"ז מתחזקת השאלה הנ"ל: מדוע תרומת המשכן מתחילה דוקא ב"זהב"?

אאפ"ל שהתורה מונה את י"ג²⁹ (ט"ו³⁰) הדברים בהתאם לסדר חשיבותם, וזהב הוא החשוב ביניהם (חשוב יותר מכסף ונחושת) — כי א' "אבני שוהם ואבני מילואים" שהם דברים יותר חשובים מהדברים הכתובים לפנ"ז, נמנים רק בסוף³¹. ב' ועיקר³²:

ישראל ("כל איש") נדבו מזה למשכן. לאחר מכן בא "תכלת וארגמן ותולעת שני ושש ועזים ועורות אלים מאדמים ועורות תחשים"¹⁷ — שע"ז כתוב¹⁸ שרק "כל איש אשר נמצא אתו תכלת .. הביאו" — "כי לא נמצאו מאלה רק למקצתם"¹⁹. לאחר מכן²⁰ — עצי שטים ("כל איש אשר נמצא אתו") — "כי היו יותר מעטים שבידם עצי שטים"²¹. והדברים האחרונים — "שמן למאור וגו'", "ואבני שוהם ואבני מילואים"²² שרק "הנשיאים הביאו"²³ (כי ליהודים אחרים לא הי' זאת). [ובפרט לפי הפירוש²⁴ ב"והנשיאים הביאו את אבני שוהם" — עננים הביאום].

ועפ"ז לכאורה, הי' צריך זהב לבוא לאחר כסף ונחושת שכן מספר מועט יותר מבנ"י הביאו זהב מאשר כסף ונחושת.

דהגם שלבנ"י הי' ריבוי זהב וכסף²⁵ מביזת מצרים וביזת הים — כמאמר חז"ל²⁶ "אין לך כל אחד ואחד מישראל שלא היו עמו תשעים חמורים לובים טעונים מכספה וזהבה של מצרים" — הרי בפשטות הי' אצל

(17) פרשתנו שם, ד.

(18) ויקהל לה, כג.

(19) רמב"ן עה"פ שם, ב.

(20) פרשתנו שם, ה.

(21) רמב"ן ויקהל שם.

(22) פרשתנו שם, רז.

(23) ויקהל שם, כז.

(24) תנחומא, ת"י ותיב"ע עה"פ.

(25) כל כסף וזהב שבעולם (פסחים קיט, א).

(26) בכורות ה, ב. וכ"ה בתנחומא בשלה כה.

הובא בפרש"י בא יג, יג (וראה לקו"ש חט"ז ע' 253 הערה *20).

(27) ויקהל שם, כב.

(28) לח, כד ואילך.

(29) תנחומא פרשתנו ה. שהש"ר פ"ד, יג.

פרש"י ודעת זקנים מבעה"ת ריש פרשתנו. זח"ב קמח, א.

(30) בחיי פרשתנו כה, ז. כלי יקר שם, ג. וראה

זח"ב קלב, ב.

(31) כ"כ בדברי דוד (להט"ז) ריש פרשתנו.

(32) כי שאלה הא' אפשר לתרוץ כמ"ש בראב"ע

ריש פרשתנו "והתחיל בתחלה הנדבה הנכבד שהוא הזהב והשלים בנכבד אבני שוהם ואבני

הזה"ה היא השראת השכינה, "ונועדתי שמה לבני ישראל גו'³⁷!"

לפ"ז הי' צ"ל לכאורה, שבכדי לבנות משכן לה' (בו יהי' "ושכנתי בתוכם") זקוקים לאנשים נעלים ביותר בין בני", שיש בכחם לעשות בית כזה שהשכינה תשרה ותתגלה בו,

[כפי שהי' בנוגע לעצם עשיית המשכן, שנעשה ע"י בצלאל "וימלא אותו רוח אלקים גו'³⁸, ע"פ הוראות משה רבינו ששמע מהקב"ה עצמו, ועוד יותר — "ככל אשר אני מראה אותך גו' כן תעשו"³⁹]

אעפ"כ אומרת התורה, שהמשכן תלוי דוקא בנדבתו ופעולתו של כל יהודי — הן אנשים והן נשים, וגם טף! והיאך יש לאיש פשוט, אשה פשוטה, ואפילו ילד קטן, את הכח לפעול חידוש כזה שהשכינה תשרה בבית גשמי בעולם הזה הגשמי (עד לאופן ד"ושכנתי בתוכם", בתוך כל אחד ואחת מישראל⁴⁰) — דבר שלא יכול להיות אפילו ב"שמים ושמי השמים"!?

ובפרט שה"ויקחו לי תרומה" צריך להיות "לי לשמי"⁴¹, כשם שה"ועשו לי מקדש" צריך להיות "לשמי"⁴¹, היינו, שנוסף להנתינה ועשי' בפועל, צריכה להיות גם כוונה לשמה⁴². אשר

בציווי לנדבת המשכן ע"י ישראל הרי לא נוגע חשיבות הדבר, אלא המצב בפועל של בני" שהתנדבו והצורך במשכן, ובב' הענינים הי' כסף ונחושת יותר מזהב, כנ"ל.

גם צריך להבין: מהי ההוראה לדורות הנלמדת מכך ש"זהב" הוא הראשון מנדבות המשכן?

ד. ויש לומר הביאור בזה, ובהקדים שאלה בנוגע לכללות המשכן:

עשיית והקמת המשכן לה' היתה תלוי' בכל בני" — הן הציווי על נדבת המשכן הי' לכל יהודי ("ויקחו לי תרומה גו' מאת כל איש"), גם לנשים ("ויבואו הנשים על האנשים"²⁷), עד שגם טף השתתפו בנדבת המשכן³³; וגם הציווי לעשיית המשכן ("ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם"³⁴) הוא חיוב על כל יהודי — כמ"ש הרמב"ם³⁵: "הכל חייבין לבנות ולסעד בעצמן, ובממונם, אנשים ונשים כמקדש המדבר".

וצריך להבין:

ע"י המשכן הרי נפעל חידוש נפלא — שעד אז לא הי' — שבבית גשמי למטה יהי' "ושכנתי בתוכם". כפי שהנביא מפליא³⁶ — "השמים ושמי השמים לא יכלכלוך", ודוקא ב"בית

(37) תצוה כט, מג.

(38) ויקהל לה, לא.

(39) פרשתנו כה, ט.

(40) אלשיך עה"פ קרוב לסופו (ד"ה עוד יתכן).

ר"ח שער האהבה פ"ו קרוב לתחלתו. של"ה סט,

א. רא, א. שכה, ב. שכו, ב. ובכ"מ.

(41) פרש"י עה"פ.

(42) ראה לקו"ש חט"ז ע' 287.

מילואים כי לא נמצאו רק אצל הנשיאים ולא כן זהוב כי ברוב הקהל נמצא".

(33) אדר"ג פי"א, א. וראה צפע"נ מהד"ת ג, ג.

(34) פרשתנו כה, ת.

(35) הל ביהב"ח פ"א הי"ב.

(36) מ"א ת, כז. וראה המשך תרס"ו ע' תקלה.

ובכ"מ.

ממתן תורה ואילך — מציאותו של כל יהודי היא, שמבלי הבט על חיצוניותו, הרי "אע"פ שחטא ישראל הוא"⁵², יש לו "נקודת היהדות", שמצד זה איננו רוצה ואיננו יכול להתנתק ח"ו מאלקות⁵³, וכפס"ד הרמב"ם⁵⁴ — שרצונו האמיתי של כל יהודי הוא לקיים את רצון ה', ומה שלפעמים נראה אחרת, ה"ז רק בחיצוניות מצד זה ש"יצרו הוא שתקפו".

יתירה מזו: אפילו יהודי כזה שאוחז עדיין בעבודה שלא לשמה — מביא הרמב"ם⁵⁵ (מחז"ל⁵⁶), ש"לעולם יעסוק אדם בתורה ואפילו שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה", ואומר "לפיכך כשמלמדין את הקטנים ואת הנשים וכלל עמי הארץ אין מלמדין אותן אלא לעבוד מיראה כו' עד שתרכבה דעתן ויתחכמו כו' ומרגילין אותן כו' עד שישגיגוהו וידעוהו ויעבדוהו מאהבה", והטעם ע"ז הוא — כי "מתוך שלא לשמה", התוך והפנימיות⁵⁷ של העבודה (עבודתו של יהודי אפילו) "שלא לשמה" (תחתונים) היא — "לשמה" (עליונים).

עפ"ז מובן היאך יש לכל יהודי — אנשים נשים וטף — את הציווי והכח

עבודה לשמה (ובפרט בתכלית השלימות) איננה בכל בני, אנשים נשים וטף, כמ"ש הרמב"ם (בהל' תשובה)⁴³, עד ששלימות העבודה לשמה מתוך אהבה ("לא מפני דבר בעולם כו' אלא עושה האמת מפני שהוא אמת") "היא מעלה גדולה מאד ואין כל חכם זוכה לה"⁴⁴.

ה. והביאור בזה:

הציווי לעשיית המשכן בא דוקא לאחר מתן תורה, וכהמשך למתן תורה — שאז נפעל "ובנו בחרת מכל עם ולשון"⁴⁵, בחירת הקב"ה בכל אחד מישראל, ודוקא בגוף היהודי⁴⁶, שגם בהיותו נשמה בגוף גשמי בעולם הזה הגשמי יהי "ממלכת כהנים וגוי קדוש"⁴⁷.

וכידוע⁴⁸ שעד מתן תורה היתה הגזירה שעליונים לא ירדו לתחתונים ותחתונים לא יעלו לעליונים, ובמתן תורה נעשה ביטול הגזירה, ובנ"י, כפי שנמצאים בתחתונים — הם (באמת) תמיד (במצב ד) עליונים, מצד ה"חלק אלוקה ממעל ממש"⁴⁹ שלהם, שהעצם כשאתה תופס בחלקו אתה תופס בכולו⁵⁰, "ישראל וקוב"ה כולא חד"⁵¹.

(43) פ"י ה"א.

(44) רמב"ם שם ה"ב.

(45) נוסח ברכת אהבת עולם ותפלת שחרית.

וקאי על מ"ת — ראה שו"ע אדה"ז אור"ח ס"ס ס"ד.

(46) תניא פמ"ט (סט, סע"ב ואילך).

(47) יתרו י"ט, ו.

(48) תנחומא וארא טו. שמור פ"ב, ג. ועוד.

(49) תניא רפ"ב.

(50) כש"ט בהוספות סקט"ז. וש"נ.

(51) ראה זח"ג עג, א.

(52) סנהדרין מו, רע"א.

(53) "היום יום" כ"ה תמוז.

(54) הל' גירושין ספ"ב.

(55) הל' תשובה שם ה"ה. וכן בהל' ת"ת פ"ג ה"ה. ושו"ע י"ד סרמ"ו ס"כ. הל' ת"ת לאדה"ז פ"ד ס"ג.

(56) פסחים נ, ב. וש"נ. ירושלמי חגיגה פ"א

ה"ז.

(57) ראה גם לקו"ש ח"ח ע' 167. ועוד.

בעצם⁵⁹, "בן מלך"⁶⁰, ויתירה מזו "מלך" עצמו⁶¹, שמציאותו היא (ואליו שייך) הדבר הכי יקר — "זהב", ר"ת "זה הנותן בריא"⁶² — הנותן (היהודי) גם כפי שנמצא למטה, הוא בתכלית השלימות דבריאות, בגשמיות וברוחניות.

יתירה מזו: נוסף לכך שהקדמת הזהב מבטאת את מעלתו וחשיבותו של יהודי בכלל — ה"ז נוגע במיוחד להענין ד'ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" גופא, שכן הכח לפעול "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" בא ע"י יהודי, שגם בהיותו למטה הוא "עליונים", בדרגת "זהב".

כשמדובר רק ביחס למשכן ולאופן שבני" נדבו למשכן — אז יש לכסף ונחושת קדימה לגבי זהב (כי הם מצויים יותר אצל בני", והיו בריבוי יותר במשכן, כנ"ל); אבל כשמדובר אודות בני", שעושים את כל המשכן — לכל לראש בא ענין הזהב, מכיון שיהודי, גם בהיותו מציאות למטה, הוא שייך לכל לראש ל"זהב", שלכן בכחו לעשות את המשכן לה'.

59) להעיר ממ"ש (מלאכי ג, יב) "כי תהיו אתם ארץ חפץ גור", וידועה תורת הבעש"ט ("היום יום" יז א"ר); כמו שהחכמים הגדולים לא יגיעו אף פעם לאוצרות הטבעיים הגדולים שהטביע הקב"ה בארץ, שהכל הי' מן העפר (קהלת ג, כ), כמו"כ לא יכול אף אחד להגיע לאוצרות הגדולים שנמצאים בבני", שהם ארץ חפץ של הקב"ה.

60) ראה שבת טז, א.

61) ראה תקו"ז בהקדמה (א, רע"ב).

62) ראה רבותינו בעה"ת ריש פרשתנו. פי' הראש"ש שם. אגרת הטילול (לאחיו של המהר"ל) חלק הרמז אות ז. תורה שלימה עה"פ פרשתנו כה, ג (אות לח).

לעשות את המשכן לה', שצריך להיות "לשמי" — כי ע"י מתן תורה נעשה יהודי למציאות חדשה, מציאות כזו שגם בהיותה נשמה בגוף למטה, ומבלי הבט על דרגתו בעבודה (אפילו אם היא שלא לשמה), הרי ה"תוך" ופנימיות ה"לשמה" שלו, לשם ה', מבלי שום טעם וענין אחר, "לא מפני דבר בעולם ולא מפני יראת הרעה ולא כדי לירש הטובה, אלא עושה האמת מפני שהוא אמת". ולכן בכחו לפעול שגם מציאות העולם (תחתונים) תוכל להעשות קדושה (עליונים), עד — "דירה לו יתברך בתחתונים"⁵⁸, משכן ומקדש לה', עליו אומר הקב"ה "ושכנתי בתוכם".

ו. עפ"ז יש לומר הטעם לכך ש"זהב" הוא הראשון מנדבות המשכן: כשהקב"ה (בתורה) מונה את הנדבות שיהודי צריך להביא — הוא מתחיל ב"זהב" כי בזה מתבטא (לא חשיבותו של הזהב מצ"ע (בלי כל שייכות לנדבת המשכן ע"י ישראל), אלא זה מבטא את) חשיבותו ומעלתו של יהודי, שהראשון — ראשון במעלה — מנכסיו (ובמילא מנדבותיו) הוא "זהב", הדבר החשוב והיקר ביותר.

שכן מציאותו של יהודי — לאחר מתן תורה — היא כזו שאפילו בהיותו למטה בגשמיות העולם, שיש צורך (בבניית המשכן) גם לכסף ונחושת וכו' (ובכמות — יותר מזהב), אזי לכל לראש הוא עשיר

58) ראה תנחומא נשא טז. ועוד. תניא רפ"ו.

ובכ"מ.

לכאורה הי' אפ"ל ע"פ דברי רש"י על "אין מזל לישראל" — "דעל ידי תפלה וזכות משתנה מזלו לטובה"⁶⁵. היינו, שלבנ"י יש מזל, אך ע"י כח חזק יותר (תפלה וזכות) יכול מזלם להשתנות לטובה. אבל אי"ז ביאור מספיק בנוגע לחודש אדר — כי "בריא מזלי" פירושו בפשטות הוא לא שע"י כח שני (תפלה וזכות) משתנה המזל, אלא שהמזל מצד עצמו (בחודש אדר) הוא "בריא".

ויש לומר הביאור בזה:

בעצם, מצד שרשם למעלה, בנ"י אינם כלל תחת שליטת המזלות ח"ו, כמ"ש⁶⁶ "אל דרך הגוים אל תלמדו ומאותות השמים אל תחתו כי יחתו הגוים מהמה".

חידושו של יהודי הוא יותר מזה, שאפילו כפי שיוורד למטה כנשמה בגוף בעולם הטבע, וגופו נדמה בחומריותו לגופי אוה"ע⁶⁶ (שמונהגים ע"י מזלות), גם כאן הוא במצב ד"אין מזל לישראל". ומשום כך בכחו — על ידי תפלה וזכות — לשנות את מזלו לטובה. אבל כ"ז הוא מצד כח עליון יותר (תפלה וזכות), לא המזל מצ"ע.

החידוש דחודש אדר הוא יותר מזה: אפילו כפי שיהודי, יחיד⁶⁷, כאן

ויש לומר, שזהו גם הטעם לכך שלבנ"י הי' אז ריבוי זהב וכסף גם בפשטות — כי זה משתלשל ממעלתם, שמצד עצם ענינם הם עשירים (ברוחניות) בדרגת "זהב", ובמילא משתלשל מזה גם עשירות בגשמיות, ריבוי זהב.

ועפ"ז יומתק גם זה שבפ' ויקהל (בה מדובר אודות נדבת ישראל בפועל) מחלקת התורה את נדבת הזהב ונדבת הכסף ונחושת בב' פסוקים נפרדים: "ויבואו האנשים על הנשים כל נדיב לב הביאו חח גו' כל כלי זהב, וכל איש אשר הניף תנופת זהב לה"²⁷, וב' פסוקים לאח"ז (בהפסק הנדבות של תכלת גו') — "כל מרים תרומת כסף ונחושת גו'" כפי שהרמב"ן מבאר¹⁹ "בעבור שהזכיר שם הנשים ואין להם כסף ונחושת רק הזהב בתכשיטין כו'" — כי זהב הוא סוג אחר באיכות מכסף ונחושת ושאר הנדבות — זהב מורה על שלימותו של כל יהודי, אנשים ונשים (ולכן י"ל הי' הזהב אצל שניהם אפילו אצל אלה נשים) שלא הי' להם כסף ונחושת).

ז. עפ"ז יובן ג"כ השייכות לחודש אדר (שבתחילת החודש קורין פ' תרומה), ובהקדים:

על דברי הגמרא שבחודש אדר "בריא מזלי" של יהודי — נשאלת השאלה: חז"ל הרי אומרים⁶³ "אין מזל לישראל"⁶⁴?

(63) שבת קנו, סע"א.

(64) בחודא"ג מהרש"א "גם שאמרו אין מזל לישראל, מ"מ מגלגלין זכות ליום זכאי כו'" (ולכן "בר ישראל דאית לי' דינא בהדי נכרי כו' לימצי

נפשי באדר"). אבל בגמרא מפורש הלשון ש"בריא מזלי".

(65) ובתוס' שם (ד"ה אין מזל): על ידי זכות גדול משתנה, אבל פעמים שאין המזל משתנה, כדאמר ביבמות פרק החולץ (נ, א) זכה מוסיפין לו לא זכה פוחתין לו.

(66) ירמי' יו"ד, ב.

(67) ראה חדא"ג מהרש"א שבת שם, שהפלוגתא בגמרא (באם יש מזל לישראל או אין מזל לישראל)

המשכן (ולאח"ז הקמת המשכן בז' ימי המילואים — בסיום חודש אדר, כ"ג אדר עד ר"ח ניסן) — יהי "בריא מזלי" של יהודי, שגם כפי שהוא קשור עם דרגת ה"מזל" (תחתונים), הוא נמצא באופן "בריא", "זה הנותן בריא".

ט. ויש לומר שזוהי גם השייכות ל"משנכנס אדר מרבין בשמחה" (שבא בגמרא בהמשך אחד ל"בריא מזלי"): השמחה הכי גדולה שיכולה להיות אצל יהודי היא, בשעה שיודע שבכל מצב בו הוא נמצא — אפילו למטה מטה, בעולם שבחיצוניותו נראה כהעלם והסתור על אלקות, הוא קשור להקב"ה⁷⁰, שכן אפילו כפי שנמצא למטה נשמה בגוף, הוא בנו יחידו של מלך מלכי המלכים הקב"ה, והקב"ה אומר שראשון נכסיו של יהודי הוא — "זהב", שגם בעולם בו נכסים גשמיים תופסים מקום, כל יהודי הוא עשיר, ברוחניות ובגשמיות!

לפ"ז מובן עוד יותר השוואת הגמרא "משנכנס אדר מרבין בשמחה" ל"משנכנס אב ממעטין בשמחה" — כי החידוש בזה הוא, שאפילו בדרגת החושך למטה (שלכן "ממעטין בשמחה"), יש בכח חודש אדר להפוך זאת כנ"ל ("ס"א).

ובשעה שיהודי מתבונן בכך ה"ז מביא אותו לשמחה גדולה ביותר, ושמחה כזו שמשנה את חייו הגשמיים

למטה קשור לענין המזל, ונמצא בעולם בו "אית לי' דינא בהדי נכרי" (עד שבחודש אב עליו להשתמט מכך כי "ריע מזלי") — בחודש אדר ד"בריא מזלי", מיד בכניסה לחודש (אפילו בלי שום עבודה מצדו), המזל מצ"ע הוא "בריא", עד שאפילו אינו־יהודי רואה ומרגיש זאת.

ויש להוסיף ע"פ פירושו הפנימי⁶⁸ ד"אין מזל לישראל", ש"מזל ישראל" הוא בחי' אין (ביטול). והחידוש בדבר הוא, שכך הוא לא רק למעלה, אלא המזל (בחי' אין) הוא נזול⁶⁹ ונמשך למטה, שגם כפי שיהודי נמצא למטה בעולם המזלות, ו"אית לי' דינא בהדי נכרי", מזלו — בחי' אין (ביטול לה'), כמדובר לעיל (ס"ה) שרצונו הפנימי של יהודי הוא לקיים את רצון ה', עד שזה מתבטא בכך ש"בריא מזלי", מזלו הוא בריא וחזק גם לעיני בשר (אפילו לאוה"ע).

ח. עפ"ז מובנת השייכות דחודש אדר לפ' תרומה:

בנדבת ועשיית המשכן בא לידי ביטוי בגלוי (הכח שקיבלו במ"ת) שיהודי כפי שהוא למעלה (בעליונים) כך הוא גם למטה בתחתונים, שמציאותו (גם בעולם בו נכסים תופסים מקום) הוא בדרגת "זהב", "זה הנותן בריא". וזה נותן את הכח שבחודש אדר — כשנסתיימה עשיית

הוא בנוגע ליחיד בישראל (ולא בנוגע לכלל ישראל).

68) אר"ת להה"מ מט, ג. סב, ב. חנוך לנער ע' 48.

69) "מזל" מלשון נזול (לקו"ת האינינו עא, ד. ובכ"מ).

70) ראה תניא ספ"ג: ישמח ישראל בעושי פ"י שכל מי שהוא מזרע ישראל יש לו לשמוח בשמחת ה' אשר שש ושמח בדירתו בתחתונים שהם בחי' עשי' גשמיית ממש.

דוקא ולא "גמול רשים"⁷⁴. דלכאורה: "רשים" זקוקים ל"גמול" יותר מ"דלים" — כידוע⁷⁵ שאע"פ שדליות ורי"ש שניהם קשורים לענין הדלות ועניות, הרי רי"ש (ולרש אין כל⁷⁶) הוא ענין דלית דלות, למטה מדלות? ויש לומר הביאור בזה⁷⁷: החילוק בין דליות ורי"ש מרומז גם בצורת האות: צורת אות דליות דומה לצורת אות רי"ש (רגל ימיני וגג מעליו), אבל — בהוספת העוקץ (נקודה) מאחורי הגג. שהנקודה — מורה על ענין הביטול — שמקשרת את המקבל (מלכות, דלית לה מגרמה כלום⁷⁸) למשפיע (יסוד), כך שיהי "גמול דלים".

ובעבודה — הנקודה היא נקודת היהדות שישנה בכל יהודי, בכל מצב שהוא, שמקשרת אותו ל"גמול" (השפעה) מלמעלה.

ויש לומר שהענין ד"גמול דלים" — שאפילו כפי שיהודי נמצא במצב ד"דל", יש לו את הנקודה מאחוריו בתכלית השלימות — נפעל במתן תורה, כמדובר לעיל שאז נתבטלה

שחי בעולם־הזה בהתאם לגדרי טבע העולם:

תכונת השמחה היא, שפועלת וחודרת בכל עניני האדם. כשאדם שמח — הוא חי חיים שמחים, שמחה שפועלת על כל מעשיו, ועל כל מה שבא איתו במגע, והוא משמח גם אחרים בסביבתו. ושמחה זו מכניסה הצלחה בכל פעולותיו וכל חייו — כנראה במוחש.

כלומר, נוסף לכך שע"י שמחה נעשים "בן עולם הבא" (כמאחז"ל⁷⁹) "הנך בדחי — ששמחים ומשמחים בני אדם — בני עולם דאתי נינהו" — הוא נעשה גם "בן עולם־הזה" אמיתי, שחייו בעולם־הזה הם חיים אמיתיים שמחים ומוצלחים.

י. ענין זה מודגש יותר בקביעות ראש־חודש אדר בשנה זו — בימים ג' וד':

איתא בגמרא⁷² "גימ"ל דלית — גמול דלים". היינו, שאפילו כפי שנמצאים במצב ד"דלים", נמשך גמול והשפעה מלמעלה, כך שנעשה חיבור דג' וד' יחד — "גד", שפירושו הוא מזל⁷³ — "בריא מזלי", עד לאופן ד"זהב", "זה הנותן בריא".

ובפרטיות יותר יש לומר — שגם הענין ד"גמול דלים" מורה על העילוי של יהודי, שנפעל במתן תורה. ובהקדים דיוק הלשון "גמול דלים"

74 דאף ש"גמול דלים" הוא פירוש הגמרא ברי"ת של אותיות ג' ד' (הסמוכות זל"ז), הרי מכיון שכל ענין בתורה הוא בתכלית הדיוק, מובן, שסמיכות ג' וד' אינו באקראי ח"ו, אלא היא מפני הענין ד"גמול דלים" דוקא (ולא "רשים").

75 תו"א מג"א קיח, סע"א (מפרסם שער כז פ"ג). ובכ"מ.

76 שמואל-ב יב, ג.

77 בהבא לקמן — ראה ספר הערכים חב"ד מערכת אותיות — אות ד' (ע' תיו ואילך), ואות ר' (ע' שסא ואילך). וש"נ.

78 ראה זח"א לג, ב. רמט, ב. ח"ב רטו, א.

ועוד.

71 תענית כב, א.

72 שבת קד, א.

73 פרש"י ויצא ל, יא.

יהודי צריך להיות בעשירות, הן ברוחניות והן בגשמיות — עשירות בפשטות ממש!

יתירה מזו: לא רק שהוא צריך עשירות — אלא שלכל יהודי ישנה עשירות בפועל. ואפילו אם זה לא נמצא בגלוי ובגשמיות — אי"ז משום שהיא לא קיימת ח"ו, אלא שיהודי צריך לגלות זאת ע"י עבודתו. ואדרבה: עי"ז שמגלים זאת מתוך החושך — ה"ז נעשה באופן דיתרון האור מן החושך⁸¹, תוספת ריבוי של שפע רב דגשמי ברכה, באופן של תגבורת החיות⁸², שנעשה שטפון של גשמי ברכה אך ורק למעליותא, עד שזה מהפך את השטפונות שלא למעליותא לשטפונות דטוב וקדושה (עד להכנה ד"מלאה הארץ דיעה את ה' כמים לים מכסים"⁸³).

ועאכ"כ בדורנו זה — הדור האחרון בגלות והדור הראשון בגאולה — לאחרי שסיימו הכל, וצריכה להיות רק קבלת פני משיח צדקנו בפועל — ודאי שהקב"ה מברך כל אחד בעשירות בזהב בגשמיות וברוחניות, עד לאופן (כשם שהי' ב"ימי צאתך מארץ מצרים" כך גם עתה "אראנו נפלאות"⁸⁴) ש"אין לך כל אחד ואחד מישראל שלא היו עמו

הגזירה בין עליונים ותחתונים, "ובנו בחרת" בבנ"י כנשמות בגופים למטה, ומאז לא שייך בבנ"י הענין דרי"ש, "רשים"⁷⁹.

כלומר: גם קודם מתן תורה הי' הענין דהמשכת אלקות למטה, אבל אז ה"ז באופן ד"גמול רשים", שהתחתונים (רשים) נשארו דבר נפרד מהעליונים (גמול), משא"כ במ"ת נפעל הענין ד"גמול דלים", חיבור עליונים ותחתונים.

ויש לומר שזה מרומז גם בתיבת "גר" ר"ת "גמול רשים": קודם מתן תורה אמר משה⁸⁰ "גר הייתי בארץ נכרי". היינו, שהי' שם רק "גר" בגלל הקשר שלו להקב"ה, אבל — "הייתי בארץ נכרי". משא"כ לאחר מ"ת לא שייך כל המציאות ד"הייתי בארץ נכרי", שתהי' לו שייכות (אפילו כגר) אל (ארץ מלשון) רצון של נכרי ח"ו, כפס"ד הרמב"ם הנ"ל שרצונו האמיתי של יהודי הוא לקיים את רצון ה' ("רוצה הוא לעשות כל המצות ולהתרחק מן העבירות") — כי נקודת היהדות שבו (הנקודה מאחורי הדלי"ת) היא בשלימות.

יא. הלימוד מכל האמור:

לכל לראש נלמד מכך — שהקב"ה פוסק בתורתו הקדושה, התורה הנצחית לכל הדורות ובכל המקומות — שכל יהודי שייך לכל לראש ל"זהב". ובפשטות — שכל

(79) ואף שמצינו קרבן במצב של דלי דלות (ויקרא ה, יא. וראה תו"א שם) — אולי י"ל, כי זהו קרבן על חטא, ש"יצרו הוא שתקפּו".

(80) שמות ב, כב.

(81) קהלת ב, יג.

(82) ולהעיר מהשייכות לאדר (שהוא בתקופת גשמים) — "אדר פירושו תוקף וגבורה, כמו אדיר במרום ה', ובביצה דט"ו ע"ב הרוצה שיתקיימו נכסיו יטע בהן אדר, שנאמר אדיר במרום ה' כו" (לקוטי לוי"צ על פסוקי תנ"ך ומאד"ל ריש ע' צט).

(83) ישע"י יא, ט. רמב"ם בסיום וחזרתם ספרו.

(84) מיכה ז, טו.

כפס"ד הרמב"ם⁹⁰ שיבנה ע"י משיח צדקנו, "ובנה מקדש במקומו"⁹¹, וע"פ דברי הרמב"ם "הכל חייבין לבנות ולסעד בעצמן ובממונם, אנשים ונשים כמקדש המדבר" (כנ"ל), מובן שכך הוא גם בנוגע לבית השלישי, שכל יהודי ישתתף בזה ע"י נדבותיו, אנשים ונשים, ויש לומר — גם טף — (כפי שהי' בנדבת המשכן).

ובפרט שבדורנו זה כבר חינוכו והרגילו ילדים יהודיים קטנים — וממשיכים בזה — לתת צדקה: נוסף לכך שעושים אותם שלוחים לתת לצדקה, נותנים להם גם כסף שנעשה ממונם הפרטי, בכדי שהם יתנו מכספם הפרטי לצדקה.

יג. נוסף לכך ישנו הלימוד בפשטות מכך ש"משנכנס אדר מרבין בשמחה" (שבא בהוספה על הציווי וחיוב כללי בכל ימי השנה ד"עבדו את ה' בשמחה"⁹², "עבדת את ה"א בשמחה ובטוב לבב"⁹³, ופס"ד הרמ"א (בסוף חלק או"ח): "טוב לב משתה תמיד"):

בעמדנו בפתיחת חודש אדר, ובשנה זו — דב' חדשי אדר, אדר ראשון ושני — וע"פ הידוע⁹⁴ שלפתיחת הדבר כח מיוחד, הפותח את הצינור לשמחה במשך כל ימי חדשי אדר בשנה זו — צריך לשאוב

תשועים⁸⁵ חמורים לובים טעונים מכספה וזהבה של מצרים".

מכך ישנה מיד הוראה ברורה — שיהודי צריך להשתדל להיות עשיר בפועל בכל הענינים, מתחיל מעשירות ברוחניות, אין עשיר אלא בדעת⁸⁶, להיות עשיר בתורה ומצוות, ועד גם — עשירות בגשמיות, בכדי שיוכל לקיים תורה ומצוות במנוחת הנפש ומנוחת הגוף (כפס"ד הרמב"ם⁸⁷), ויוכל להרבות בנתינת הצדקה וקיום המצוות בהידור, והידור לפנים מהידור וכו', ובכלל — לנצל את העשירות ("זהב כסף ונחושת וגו'") כדי לעשות מביתו הפרטי משכן ומקדש לה' (ושכנתי בתוכם בתוך כל א' וא'), כולל — גם ע"י נתינה לצדקה לבנות בית הכנסת ובית המדרש כפשוטו, "מקדש מעט"⁸⁸.

יב. ועוד והוא העיקר — בענין שהזמן גרמא — בניית בית המקדש השלישי בפשטות ממש: לאחרי כל הפירושים בפסוק "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" כולל הפירוש "בתוך כל א' וא'" — הרי אין מקרא יוצא מדי פשוטו⁸⁹, לכל לראש הפירוש בזה בנוגע להלכה למעשה — שעל בני"מוטל החיוב לבנות את בית המקדש. ובנוגע אלינו הכוונה — לבנות את בית המקדש השלישי, בפשטות ממש,

90) הל' מלכים רפ"א ובסופו. וראה לקו"ש ח"י"ח ע' 418 ואילך. וש"נ.

91) ל' הרמב"ם שם ספ"א.

92) תהלים ק, ב.

93) תבוא כח, מז.

94) ראה לקו"ש ח"כ ס"ע 74 ואילך. וש"נ.

85) ולהעיר מהשייכות לשנת הצדי"ק. וראה

עין יעקב לע"י בכורות ה, ב.

86) ראה כתובות סח, א. וראה נדרים מא, א.

87) הל' תשובה רפ"ט.

88) יחזקאל יא, טז. מגילה כט, א.

89) שבת סג, א. וש"נ.

פנימיות התורה, ותלמוד גדול שמביא לידי מעשה¹⁰⁰ — קיום המצוות בהידור.

ועוד וג"ז עיקר — שע"י מרבין בשמחה בתומ"צ יתוסף בשמחה גם בפשטות, גם ע"י ובענינים גשמיים [כמדובר לעיל, שהחידוש דאדר הוא שגם בעולם יהי "בריא מזלי" — ע"פ הוראת השולחן ערוך. וגם בזה הן בנוגע לשמח עצמו, והן את הזולת, החל מבני ביתו — הבעל יוסיף לשמח את אשתו, והורים יוסיפו לשמח את ילדיהם, בענינים המשמחים אותם (בטבעם), כפס"ד השו"ע¹⁰¹,

ובפרט כאשר האב ישמח את הילדים, כפי שרואים בפועל שע"ז שמשמח את ילדיו, מיתווספת לפעמים אצלם שמחה יתירה, מכיון שרואים שלפעמים יכול לומר להם "מלה קשה" (בגלל חינוך), אבל באופן שלאחר מכן ה"ז מביא להוספה יתירה בחביבותו אליהם].

וכן — להוסיף בלשמח את הזולת בסביבתו (כמדובר לעיל, שע"ז נעשה בן עוה"ב ובן עוה"ז).

יד. ויהי רצון, שההוספה וריבוי בשמחה — תפרוץ כבר את כל הגדרים, החל מהגדרים האחרונים שנותרו בגלות, ולהפכם לטוב וקדושה, ובעיקר — לפרוץ את הגדרים של הרגע האחרון בגלות, שזה ייעשה הרגע הראשון של הגאולה, שבאה ע"י מעשינו ועבודתינו בכלל, ובפרט

מיד כחות מהפתיחה והכניסה ("משנכנס אדר") להרבות בכל עניני שמחה,

ע"ז שכל אחד ואחת מקבל החלטות טובות ומביאם לפועל — להשתדל בכל האופנים להוסיף ולהרבות בדברים המשמחים, החל עוד ביום זה באופן המותר בשבת [ובפרט ש"ביום שמחתכם אלו השבתות"⁹⁵], ולאח"ז — באופן דמוסיף והולך ואור ושמח בכל יום ויום מב' חדשי אדר, להוסיף בכל יום בעניני שמחה [כידוע⁹⁶ שבשמחה צ"ל חידוש בכל יום — "פנים חדשות"].

וע"פ הכלל בכל עניני טוב וקדושה, שכל המקדים ה"ז משובח וכל המרבה ה"ז משובח — עאכו"כ שכן צ"ל בנוגע לעניני שמחה, שמצ"ע הם באופן דפורץ גדר⁹⁷, ועאכו"כ "מרבין בשמחה" בחודש אדר, ועאכו"כ — באופן שבכל יום מיתווסף בשמחה לגבי הימים שלפנ"ז.

ובפשטות:

שכל יהודי יוסיף בכל עניני שמחה, הן בנוגע אליו בעצמו, והן בנוגע לשמח את הזולת (כידוע⁹⁸ ששלימות ענין השמחה היא דוקא ביחד עם הזולת),

ולכל לראש — ע"י ההוספה ב"פקודי ה' ישירים משמחי לב"⁹⁹, לימוד התורה, נגלה דתורה ובפרט

(95) ספרי בעלותך, י. י.

(96) כתובות ז, סע"ב. טשו"ע אה"ע סס"ב ס"ז ואילך.

(97) ראה סה"מ תרנ"ז ס"ע רכג ואילך.

(98) ראה רמב"ם הל' יו"ט פ"ו הי"ח.

(99) תהלים יט, ט.

(100) מגילה כז, א. קידושין מ, ב.

(101) פסחים קט, א. רמב"ם שם. טשו"ע

או"ח סתק"ט ס"ב. שו"ע אדה"ז שם ס"ז.

ותמורת כל זה — "ימלא שחוק פינו ולשוננו רנה" — ובפרט עי"ז שעשו הכנה וכלי לזה ע"י השמחה בזמן הזה מעין ד"ימלא שחוק פינו" [ע"י קיום המצוות בכלל, ובפרט ע"י מצות תפילין, שע"ז¹⁰⁵ "בדח טובא"¹⁰⁶ מעין ד"ימלא שחוק פינו"¹⁰⁷], ובפרט בהיותנו בדורו של כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, ששמו "יוסף יצחק" מרמז על הוספה ב(יצחק מלשון) צחוק ושחוק ושמחה. וכל בני, בנערנו ובזקנינו גו' בבנינו ובבנותינו¹⁰⁸, יחד עם כספם וזהבם אתם¹⁰⁹, יחד עם כל בתי כנסיות ובתי מדרשות שבחוץ לארץ¹¹⁰ — הולכים לארץ הקודש, לירושלים עיר הקודש, להר הקודש, לבית המקדש השלישי והמשולש, ותיכף ומיד ממש.

מתוך שמחה, ובמיוחד — ע"י עבודתם של נשים צדקניות בישראל, שבזכותן תבוא הגאולה (כשם שהי' בגאולת מצרים)¹⁰²,

ובפרט הנשים צדקניות שנספו — ל"ע — על קידוש השם, "פאָר קיין אידן געדאַכט" ויהי רצון שזה יהי' המקרה האחרון כגון זה, ושל ענין הפטירה בכלל. ומכאן ולהבא יהי' רק אריכות ימים ושנים טובות לכל א' מבני ולכל בני אנשים נשים וטף, מתוך בריאות — ובפרט ש"בריא מזלי" — בחודש אדר — בריאות בגשמיות וברוחניות,

עד שעוברים, בלי הפסק כלל, לחיים נצחיים, בגאולה האמיתית והשלימה.

וזכותה תעמוד לכאו"א מישראל, ובודאי לה בעצמה, החל מכך שכבר יהי' "הקיצו ורננו שוכני עפר"¹⁰³, וצדיקים וצדקניות קמים מיד¹⁰⁴.

105) ראה לקו"ש שבהערה 2. וש"נ.

106) ברכות ל, סע"ב.

107) ראה שם לא, א.

108) בא י, ט.

109) ישעי' ס, ט.

110) ראה מגילה כט, א.

102) סוטה יא, ב.

103) ישעי' כו, יט.

104) ראה זח"א קמ, א.